

จำนวนคน	รัฐที่มีกฎหมาย	รัฐที่ไม่มีกฎหมาย
คนเดียว	ราชอาธิปไตย	ทุชนธิปไตย
คนส่วนน้อย	อภิชนธิปไตย	คณาธิปไตย
คนส่วนมาก	ประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย

ยุค อาริสโตเตล [ARISTOTLE]

อริสโตเตล เป็นบุตรนายแพทย์ประจำราชสำนักมาเชโดเนีย เป็นลูกศิษย์เอกของเพลโตถือว่าเป็นนักปรัชญาสตอร์คุณแรกของโลก ได้ก่อตั้งสำนักศึกษาเมื่อชื่อว่า ลีเชียม [Lyceum] มีผลงานที่สำคัญดังนี้

- รัฐธรรมนูญของกรุงเอเธนส์ [The Constitution of Ahens] ถือว่าเป็นรากฐานของการศึกษาแบบปรัชญาสตอร์เบรี่ยนเที่ยบ
- การเมือง [Politice]

ธรรมชาติของคนและรัฐ

1. มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีธรรมชาติที่ต้องการอยู่ในเมืองหรือในรัฐ มีสัญชาติ ภูมิทัศน์ที่จะแสวงหาอำนาจและสิ่งที่จะสนองความปรารถนาของเขา
2. รัฐเป็นสถาบันที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและเป็นสิ่งจำเป็น
3. คนสามารถค้นพบจุดหมายปลายทางแห่งชีวิตที่แท้จริงได้ภายใต้ภัยในรัฐเท่านั้น
4. คนเป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผล หากปราศจากรัฐ มนุษย์ก็ไม่ต่างอะไรกับสัตว์ป่า
5. สิ่งที่สร้างมนุษย์ให้แตกต่างจากสัตว์เดรัจฉานอื่นๆ คือความสามารถในการพูดและการสมาคมอื่นๆ
6. ชีวิตภัยในรัฐเท่านั้นที่สร้างให้มนุษย์สูงกว่าสัตว์ป่าและมีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

7. รัฐเกิดขึ้นจากความพยายามของคนที่จะแสวงหาสิ่งสนองความปรารถนาของเขา
8. รัฐเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงการที่มนุษย์ในฐานะสัตว์สังคมได้บรรลุถึงอารยธรรมขั้นสูงสุด
9. รัฐเปรียบเสมือนแหล่งพานักธรรมชาติซึ่งคนมุ่งหวังที่จะพบกับชีวิตที่สมบูรณ์
10. คนกับรัฐเป็นสิ่งแยกกันไม่ออก เพราะต่างก็มีจุดหมายปลายทางเดียวกัน
11. ชีวิตที่ดีคือจุดหมายปลายทางสูงสุดทั้งของประชาคมทั้งหมดและของแต่ละคน
12. ความแตกต่างของคนในด้านสติปัญญาและร่างกาย นำไปสู่ความแตกต่างทางด้านฐานะทางสังคม
13. เชื่อว่าธรรมชาติกำหนดให้คนบางคนเกิดมาเพื่อจะเป็นนายและบางคนเพื่อจะเป็นทาส
14. พลเมืองคือบุคคลผู้ทรงสิทธิ์แห่งการมีส่วนร่วมในการปกครองของรัฐที่เข้าอาศัยอยู่
15. คุณสมบัติของพลเมืองคือความสามารถที่จะปกครองและถูกปกครอง
16. ท้าไม่ควรจะได้รับการยอมรับถือว่าเป็นพลเมือง
17. กฎหมายเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเป็นสถาบันที่จะขาดเสียไม่ได้ในการรวมกันอยู่เป็นรัฐ เพราะกฎหมายเป็นสิ่งที่บันดาลให้ความยุติธรรมบังเกิดขึ้นในรัฐและสร้างสรรค์สันติสุขให้กับชนในรัฐ
18. ประชาชนในรัฐผูกพันกันไว้ด้วยความสำนึกในหน้าที่ของตนต่อประชาคมและต่อเพื่อนร่วมสังคมมากกว่าด้วยกฏหมาย
19. ผู้ที่เป็นคนดี [Good man] ไม่จำเป็นต้องเป็นพลเมืองดี [Good citizen]
20. ความดีเลิศของพลเมืองดี ไม่สามารถที่จะเป็นเช่นเดียวกับของคนดีได้ในทุกๆ เรื่อง

รัฐในอุดมคติ (IDEAL STATE)

1. ขนาดเป็นแบบนครรัฐ [City State] ไม่ควรกว้างใหญ่เกินไป เพราะถ้าใหญ่จนเกินไปจะกลายเป็นอาณาจักร ทำให้เป็นอุปสรรคแก่การปกครองและการบังคับกฏหมาย ถ้าเล็กจนเกินไปจะทำให้ขาดความดุลยสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจ

2. รัฐต้องพยายามเสริมสร้างและสร้างเสริมชีวิตที่ดีให้กับคนในสังคมได้ นั่นหมายความว่าสร้างความสุขหรือความดีร่วมกัน อันจะก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นในสังคมนั้นของการที่คนจะมีความสุขได้นั้น จะต้องประกอบไปด้วยสิ่งดี 3 ประการ คือ สิ่งดีภายนอก สิ่งดีแห่งร่างกาย และสิ่งดีแห่งจิตใจ

ประยุกต์รัฐ [PRACTICAL STATE]

1. ขนาดของรัฐ เป็นแบบนครรัฐ [City State] คือไม่กว้างและไม่แคบจนเกินไปจนยากแก่การป้องกันและบังคับด้วยกฎหมาย ทำให้คนเรารู้จักกันมากยิ่งขึ้น

2. ชายและหญิงมีความเสมอภาคกัน ในด้านสิทธิ์ต่างๆ ทั้งทางด้านหน้าที่การงาน การศึกษา ชายสามารถที่จะเป็นผู้ปกครองได้ หญิงสามารถเป็นผู้ปกครองได้เช่นกันถ้ามีความสามารถ

3. รัฐที่ดีจะต้องประกอบไปด้วยชนชั้นกลางเป็นจำนวนมากกว่า กล่าวคือ เขาแบ่งคนในสังคมออกเป็น

3.1.1 ชนชั้นสูง เป็นชนชั้นที่มีสิทธิ์เป็นผู้ปกครองได้เพียงชนชั้นเดียวเท่านั้น เพราะชนชั้นเหล่านี้นักอ้วนเป็นบุคคลที่เฉลี่ยวลาด มีความสามารถ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่เข้าหาทรัพย์สินมาได้เป็นจำนวนมาก เพราะฉะนั้นเขาจึงมีความเฉลี่ยวลาดมีความสามารถทางการปกครองด้วย

3.1.2 ชนชั้นกลาง ไม่รวยและไม่จนจนเกินไป เนื่องจากเป็นชนชั้นที่ทำมาหากินในขณะเดียวกันก็มีสายตาที่ค่อยตรวจสอบกิจกรรมของรัฐได้ เขาจึงกำหนดให้ชนชั้นกลางมีมากกว่าชนชั้นสูงและคนจนรวมกัน จะนั่นอำนาจทางการเมืองจึงอยู่ที่ชนชั้นกลาง แต่ไม่ได้หมายความว่าชนชั้นกลางเป็นผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองเป็นชนชั้นเพียงชนชั้นเดียว แต่ผู้ปกครองตั้งกล่าวจะต้องได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนทุกๆ ชนชั้น นั่นหมายความว่าการที่ผู้ปกครองจะได้รับการเลือกตั้งหรือไม่นั้น จะต้องอยู่ที่ชนชั้นกลาง ชนชั้นกลางจึงเป็นฐานอำนาจของผู้ปกครองนั่นเอง ผู้ปกครองที่เฉลี่ยวลาดหรือดินั่นจะต้องยึดนโยบายสายกลาง คำนึงถึงผลประโยชน์คนชั้นกลางมากที่สุดจึงจะได้รับความไว้วางใจ

4. รูปการปกครอง จะเป็นรูปการปกครองผสมระหว่างชาธิปไตย [Oligarchy] กับประชาธิปไตย [Democracy] ซึ่งจะกลายเป็นรูปการปกครอง คือมีชั้นวรรดิ อธิปไตย [Polity] หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นประชาธิปไตยสายกลาง [Moderate Democracy] จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปการปกครองที่ให้ความสำคัญแก่ทุกๆ คน โดยการมีสิทธิ์ในการลงคะแนนเสียงเลือกผู้ปกครองได้ทุกๆ ชนชั้น แต่ผู้ปกครองนั้นมาจากชนชั้นสูงเพียงชนชั้น

เดียว นอกจานนี้เข้าให้ความสำคัญแก่คนรายมีสิทธิเป็นผู้ปกครองได้ชนชั้นเดียว คือ ชนชั้นสูง ที่อ้วนเป็นคนธิปไตย

5. เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกๆ ชนชั้น ที่จะต้องรักษาดูรูปการปกครองไม่ให้โอนไปในรูปหนึ่งมากเกินไป เช่น ถ้าโอนไปด้านคณาธิปไตย ทำให้สิทธิทางการเมืองและอำนาจแก่ชนชั้นสูงที่จะต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งจะเป็นผลเสียต่อสังคม แต่ถ้าโอนไปทางด้านประชาธิปไตย นั่นหมายความว่า การให้สิทธิเสรีภาพเกินความพอดี อันจะมีผลต่อการเมืองโดยหมายบ้านเมือง จะเห็นได้ว่าอริสโตเดลล์ต้องการให้ชนชั้นกลางควบคุมผู้ปกครองให้ดำเนินไปเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่อยู่ตลอดเวลา

6. ยึดถือกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง [Rule of Law] โดยทุชนชั้นจะต้องปฏิบัติอย่างภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน เป็นสิ่งพิพากษ์ประโยชน์ของคนทุกๆ กลุ่ม หรือเป็นเครื่องประกันสิทธิที่จะได้รับจากรัฐ

7. ประยุกต์รัฐที่อ้วนเป็นแนวความคิดที่แท้จริงของอริสโตเดลล์ สามารถสร้างได้ในความเป็นจริงมากกว่าอุดมคติ

รูปการปกครองของอริสโตเดลล์

รูปการปกครองเขาแบ่งออกเป็น 6 ระบบ ซึ่งwangragruanbanหลัก 2 ประการ คือ

- จำนวนบุคคลที่ใช้อำนาจอธิปไตย
- จุดมุ่งหมายของการปกครองซึ่งเพียงเล็กว่า เพื่อผลประโยชน์ของผู้ปกครอง หรือเพื่อประชาชน

จำนวนคน	รัฐที่มีกฎหมาย	รัฐที่ไม่มีกฎหมาย
คนเดียว	ราชธิปไตย	ทุชนธิปไตย
คนส่วนน้อย	อภิชนาธิปไตย	คณาธิปไตย
คนส่วนมาก	ประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญการปกครองของไทยกับการแสวงหา รัฐรูปแบบการปกครอง และผู้ปกครองที่ดี

การแสวงหารูปแบบการปกครองที่ดีของสังคมไทยโดยผ่านทางรัฐธรรมนูญ จันทีปัจจุบันเรามีรัฐธรรมนูญมาแล้ว จำนวน 16 ฉบับ ซึ่งความหมายของรัฐธรรมนูญ สามารถอธิบายลักษณะสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ สืบทอดมาจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่ตั้งอำนาจต่างๆ ของรัฐ โดยเป็นผู้สร้างอำนาจต่างๆ รัฐธรรมนูญจึงเป็นกฎหมายหลักที่เป็นต้นกำเนิดของกิจกรรมทั้งปวง กฎหมายของรัฐทั้งหมดจึงมีต้นต่อหรือรากฐานมาจากรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ กฎหมายต่าง บัญญัติขึ้นโดยรัฐสภา และโดยที่รัฐสภาถูกสร้างหรือกำหนดขึ้นโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นกฎหมายใดที่รัฐสภาพบัญญัติขึ้นขัดกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บท จึงถือว่ากฎหมายนั้นเป็นโมฆะใช้บังคับไม่ได้

2. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการเกี่ยวกับการจัดระเบียบการปกครองวางแผนรูปแบบและโครงสร้างของรัฐบาลว่าอย่างไร โดยระบุองค์กรหรือหน่วยงานที่จะใช้อำนาจปกครองนิยมแบ่งแยกการใช้อำนาจออกเป็นส่วนต่างๆ เช่น องค์ประมุข รัฐสภา คณะกรรมการ ฯ ฯ และศาล

3. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่ประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน นอกจากรัฐธรรมนูญจะกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดระเบียบการปกครองโดยตรงแล้ว รัฐธรรมนูญส่วนมากยังมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้น mü ฐานของบุคคลหรือเอกชน และกำหนดขอบเขตแห่งอำนาจของรัฐเพื่อป้องกันการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือเอกชนไว้

อย่างไรก็ตาม ในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับต่างก็มีค่านิยมความเชื่อว่าจะสามารถแสวงหารัฐที่ดี รูปแบบการปกครองและผู้ปกครองที่ดีที่เหมาะสมในยุคหนึ่ง ได้แม้แก่ในยุคของเผด็จการบางช่วงที่มีการร่างรัฐธรรมนูญที่จำกัดสิทธิ民อย่าง แต่ก็อยู่ในพื้นฐานความเชื่อของผู้ปกครองในสมัยนั้นว่าจะนำมาซึ่งรูปแบบการปกครองที่ดีของ

تنเอง ดังที่จะยกตัวอย่างหลักการสำคัญพอสังเขตของธรรมนูญการปกครองหรือรัฐธรรมนูญฉบับที่สำคัญ ๆ ดังนี้

พระราชบัญญัติ ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ได้ประกาศใช้ภายหลังที่คณะราษฎรยึดอำนาจการปกครองได้สำเร็จ โดย “คณะราษฎร” เป็นผู้จัดร่างขึ้นแล้วนำเข้าทูลเกล้าฯ เพื่อลงพระปรมาภิไธยและพระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยคืนมา และประกาศใช้มีวันที่ 27 มิถุนายน 2475 มีข้อความทั้งหมด 39 มาตรา

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้วางรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหาชัตติร์ยเป็นประมุข แต่พระมหาชัตติร์ยมีอำนาจจำกัดภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การกระทำใดๆ ของกษัตติร์ยต้องมีกรรมการราษฎร (รัฐมนตรี) ผู้หนึ่งลงนามด้วยมิฉะนั้นเป็นโมฆะ และในกรณีที่เหตุจำเป็นชั่วคราวที่ทำหน้าที่ไม่ได้ หรือไม่อยู่ในเขตพระนครให้คณะกรรมการเป็น ผู้ใช้สิทธิแทนกำหนดให้รัฐสภาเมืองเดียว เรียกว่า สภาพัฒนราษฎร แต่แบ่งสมาชิกออกเป็น 3 สมัยคือ

สมัยที่ 1 นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญเป็นต้นไป จนกว่าจะถึงเวลาที่สมาชิกในสมัยที่ 2 จะเข้ารับตำแหน่ง ให้คณะราษฎร โดยคณะผู้รักษาพระองค์ฝ่ายทหารเป็นผู้ใช้อำนาจ แต่งตั้งผู้แทนราษฎรชั่วคราว จำนวน 70 นาย เป็นสมาชิกราษฎร

สมัยที่ 2 ภายใน 6 เดือน หรือจนกว่าการจัดประเทศเป็นปกติเรียบร้อย ให้สมาชิกสภาพัฒนราษฎร 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ได้แก่ผู้ที่ราชฎรเลือกตั้ง และประเภทที่ 2 ได้แก่ ผู้ที่เป็นสมาชิกในสมัยที่ 1 เพาะะนั้น ในสมัยที่ 2 นี้ รัฐสภาจึงประกอบไปด้วยสมาชิกประเภทเลือกตั้งและแต่งตั้งผสมกัน

สมัยที่ 3 กำหนดว่า เมื่อราชฎรทั่วพระราชอาณาจักรสอบไล่ได้วิชาประกมศึกษาเป็นจำนวนมากเกินกึ่งหนึ่งหรืออย่างซ้ำไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ให้สมาชิกสภาพัฒนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกที่ราชฎรเลือกตั้งทั้งหมด

ในระยะที่ใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐสภาพัฒน์ที่ 1 สมาชิกสภาพัฒนราษฎร จึงประกอบด้วยบุคคลที่คณะราษฎรแต่งตั้งขึ้นทั้งสิ้น

รัฐสภาพัฒน์ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีอำนาจกว้างขวางมาก คือมีอำนาจพิจารณา ร่างกฎหมายดูแลควบคุมการบริหารประเทศ มีอำนาจแต่งตั้งและถอนคณะกรรมการราษฎร

(คณะรัฐมนตรี) นอกจานนี้ ยังมีอำนาจอื่นๆ อีก คือ มีอำนาจปลดพนักงานของรัฐผู้หนึ่งผู้ใด ออกจากตำแหน่งก็ได้และมีอำนาจวินิจฉัยคดีอาญาซึ่งพระมหากรติริย์เป็นผู้ต้องหา ซึ่งศาลธรรมดำเนินไม่มีสิทธิรับฟ้องไว้ด้วย

ส่วนด้านฝ่ายบริหารนั้น รัฐธรรมนูญฉบับเรียกว่า “คณะกรรมการราษฎร” มีจำนวน 15 คน โดยสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เลือกและแต่งตั้ง มีหน้าที่บริหารงานตามวัตถุประสงค์ของสภาผู้แทนราษฎร ถ้าดำเนินการผิดวัตถุประสงค์เมื่อใด สภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิถอดถอนออกจากตำแหน่งได้

การที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีอำนาจปลดกรรมการราษฎร (คณะรัฐมนตรี) ได้ โดยกรรมการราษฎรเองไม่มีอำนาจบุนสภาพผู้แทนราษฎรแต่อย่างใดนั้น อาจเป็นเรื่องว่าในการแต่งตั้งรัฐบาลชุดแรกนั้น ผู้ที่เป็นรัฐมนตรีจะควบคุมการบริหารงานของคณะรัฐบาลโดยการใช้อำนาจของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกเป็นผู้ที่คณะราษฎรแต่งตั้งทั้งสิ้น

เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ร่างขึ้นเพื่อใช้เป็นการชั่วคราว ดังนั้นเมื่อรัฐธรรมนูญการได้ร่างแล้วเสร็จ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงถูกยกเลิกไปโดยปริยาย เมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญการ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พทศักราช 2492

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เกิดขึ้น ภายหลังรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามได้เข้ามาแทนรัฐบาลของนายวงศ์ อภัยวงศ์ โดย “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” ซึ่งตั้งขึ้นโดยบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2490 กำหนดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 40 คน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ซึ่งรัฐสภาเป็นผู้เลือกจากวุฒิสภा จำนวน 10 คน สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 10 คน และเลือกตั้งจากประชาชนทั่วไปซึ่งสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีก 20 คน รวมทั้งหมดจำนวน 40 คน โดยรัฐธรรมนูญกำหนดเวลาให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน นับแต่วันที่ได้ทำการเลือกตั้งเสร็จสิ้น รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2492 ประกอบด้วย บทบัญญัติต่างๆ 189 มาตรา มีหลักการสำคัญ ดังนี้

- รูปแบบการปกครองเป็นรัฐสภา แต่ขยายหลักการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้กว้างขวาง เปิดโอกาสให้ตั้งพรรคการเมืองได้
- ได้กำหนดแนวโน้มโดยยั่งยืนแห่งรัฐขึ้นเป็นครั้งแรก
- ส.ส. และ ร.ม.ส. ไม่เป็นข้าราชการประจำ
- กรณีแก้ไขรัฐธรรมนูญ ให้มีการลงมติโดยประชาชน

ภายหลังมีอิสระอย่างมากมีการไฮปาร์คโฉมตีรัฐบาล ส.ส.มุ่งวิพากษ์
วิจารณ์ฝ่ายบริหาร จนจอมพลป.พิบูลลงความทันไม่ได้จึงทำการรัฐประหารเงียบ (รัฐประหาร
ทางวิทยุ)

ธรรมนูญการปกครองฯ พุทธศักราช 2502

ถือเป็นธรรมนูญที่มีเนื้อหาเป็นเด็ดจำกัดมากที่สุด เกิดในยุคของจอมพลสฤษดิ์
 Chanakrat มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. ไม่มีบัญญัติรับรองการเลือกตั้ง
2. มีฝ่ายนิติบัญญัติ เรียกว่า สภาร่าง รชน. 240 คน ไม่มีอำนาจควบคุมฝ่าย
บริหาร
3. แยกฝ่ายบริหารออกจากฝ่ายนิติบัญญัติ ไม่ต้องการให้ถูกตรวจสอบ
4. ไม่มีการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
5. ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีลั่นฟ้า ม. 17 ให้อำนาจนายกจับกุมคุมขัง ผู้ที่บ่อน
ทำลายความสงบและความมั่นคงของชาติ สั่งยิงเป้า ได้โดยไม่ต้องผ่าน
กระบวนการทางศาล

ต่อมา สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ว่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2511 เสร็จ ธรรมนูญ
การปกครองฉบับนี้จึงถูกยกเลิกไป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517

เกิดขึ้นภายหลังที่รัฐบาลจอมพลถนอมสินสุด นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ขึ้นมาเป็น
นายกรัฐมนตรีมีการยกร่างรัฐธรรมนูญตามแนวเสรีนิยม คลาสสิค คล้ายกับรัฐธรรมนูญปี 2492

1. ระบบรัฐสภา มีการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
2. มีระบบ 2 สภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยนายกรัฐมนตรีรับ
สนองพระบรมราชโองการ มีวาระดำเนินการ ประจำเดือน
3. วุฒิสภา ไม่มีสิทธิเสนอกฎหมาย ทำได้เพียงกลั่นกรองเท่านั้น
4. นายกรัฐมนตรี ต้องมาจาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

5. สมาชิกสภាឡຸແນນຣາະງວຽກແລະວຸດສກາ ໄມເປັນຂ້າວັດກາປະຈຳ (ສ.ສ.ຕ້ອງສັງກັດພຣຄຍ)
6. ກໍາທັດໃຫ້ຮັບຮັດ ສາມາດສືບຮາຊສັນຕິວີ່ໄດ້
7. ກໍາທັດໃໝ່ຜູ້ຕຽບເງິນແຜ່ນດີນຂອງຮູ້ສກາ
8. ລັງແກລນໂຍບາຍດ້ອງລົງມີໄວ່ວາງໃຈ (ເປັນເຫດໃຫ້ຮູ້ບາລ ມ.ຮ.ວ.ເສັ້ນຍີ ແພມຈົດກ່າລ່າງ)

ຮູ້ຮ່ວມນຸ້ມແໜ່ງຮາຊອານາຈັກໄທຢ ພຸທະສັກຮາຊ 2534

ສກາຮັກໜາຄວາມສົງນເຮັດວຽກແໜ່ງໜາດ ຮສຊ. ແຕ່ງດັ່ງສກາຮັກໜາຮູ້ຮ່ວມນຸ້ມ ໂດຍ
ຮສຊ. ອູ້ເປັນຫຼັກກໍາທັດກ່ຽວຂ້ອງສກາຮັກໜາຮູ້ຮ່ວມນຸ້ມ ມົກເມີດ ບຖເພາະກາລ ຕື່ອກັນວ່າຮນ.
ລັບນີ້ເປັນການຮັກໜາເພື່ອສືບທອດຄໍາາຈັກຂອງ ຮສຊ.

ຮສຊ. ທຳຮູ້ປະຫາຍາຍ ຍກເລີກຮູ້ຮ່ວມນຸ້ມ ປີ 2521 ດ້ວຍເຫດຸມລັດັ່ງນີ້

1. ຜູ້ນິກາຫາປະເທດນ້ອງຮາຍງວຽກ ນັ້ນຫລວງ
2. ຂ້າວັດກາການເມືອງ ໃຫ້ອໍານາຈຂ່ອງເຫັນຂ້າວັດກາປະຈຳ
3. ຮູ້ບາລເປັນເພີ້ມຈາກການທາງຮູ້ສກາ
4. ພຍາຍາມທໍາລາຍລ້າງສັກບັນຫທກ
5. ປິດເບືອນຄື່ອມລ້າງສັກບັນກັນກັດຮີ

ມີຫລັກການທີ່ສຳຄັນ ດັ່ງນີ້

1. ຜູ້ສັມຄລສາມາຊີກສກາຜູ້ແນນຣາະງວຽກ ທັ້ງໝາຍແລະໝູ້ງົງທີ່ຕ້ອນມີອາຍຸໄມ້ຕໍ່ກວ່າ 25 ປີ
2. ຮູ້ມູນຕີ ຕ້ອນມີອາຍຸໄມ້ຕໍ່ກວ່າ 35 ປີ
3. ສາມາຊີກສກາຜູ້ແນນຣາະງວຽກ ຕ້ອນສັງກັດພຣຄການເມືອງ
4. ເດີມປະຫານວຸດສກາເປັນປະຫານຮູ້ສກາ ກາຍຫັ້ງແກ້ໄຂໃຫ້ເປັນປະຫານຮູ້ສກາມາຈາກປະຫານສກາຜູ້ແນນຣາະງວຽກ
5. ເດີມນາຍກັ້ມນຕີເປັນຄົນທີ່ໄດ້ ກາຍຫລັກແກ້ໄຂໃຫ້ນາຍກັ້ມນຕີຮົມຈາກສາມາຊີກສກາຜູ້ແນນຣາະງວຽກ
6. ມີບໍ່ກັ້ມນຕີໃນມາດຮາ 27 ໃຫ້ອໍານາຈລັນພໍາ ຄລ້າຍມາດຮາ 17 ຂອງຮ່ວມນຸ້ມ
ລັບນີ້ເພີ້ມຈາກການປີ 2502

7. ให้อำนาจวุฒิสภาพมากในการตั้งกระทุกกรรมรัฐมนตรี และให้ร่วมประชุมกับ
สภาพผู้แทนราชฎรในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ภายหลังเกิดเหตุการณ์พฤษภาคม พลเมืองล้มล้างรัฐบาลพลเอกสุจินดา และต่อมาได้มีการแก้ไขมาตรา 211 เพื่อนำทางไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันต่อไป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

โดยที่ประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญประกาศใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ ตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาเป็นเวลากว่า 65 ปีแล้ว ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้มีการยกเลิกและแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหลายครั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แนวความคิดหรือปรัชญาในการปกครองประเทศย่อมเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมแห่งกาลเวลาและสภาพการณ์ของบ้านเมือง

1. แนวความคิด

ในอดีตที่ผ่านมาแม้ว่าประเทศไทยจะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามแบบอย่างของนานาอารยประเทศโดยสมบูรณ์แล้วก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่ายังมีสาเหตุปัจจัยอีกมากมายหลายอย่างที่เป็นอุปสรรคของก้ามีให้การปกครองบ้านเมืองดำเนินไปด้วยความราบรื่น ทั้งยังมีเหตุการณ์ทางการเมืองหลายอย่างเกิดขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนคนไทยรู้สึกเสื่อมศรัทธาต่อการปกครองบ้านเมืองเช่นวานี้ เป็นเหตุให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพจนไม่สามารถแก้ไขปัญหาบ้านเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาสำคัญๆ ที่ผลกระทบต่อภาคท้องและความเป็นอยู่ของประชาชนหลายเรื่องถูกปล่อยละเลย จนแทบจะไม่เห็นหนทางว่าจะสามารถนำบัดบัดเป้าให้ลุล่วงไปได้อย่างไร นับได้ว่าเป็นสภาวะวิกฤติของสังคมไทยที่น่าห่วงใยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสภาวะวิกฤติที่ค่อนข้างเบ็ดเสร็จทุกด้าน ทุกมิติและทุกระดับชีวิต ทั้งของชีวิตบุคคล ชีวิตชุมชนและชีวิตประเทศ เกี่ยวข้องโยงใยและสนับสนุนเป็นกันจนแทบจับต้นชนปลายไม่ถูก

จากมุ่งมองทางการเมือง ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงและปัญหาทรัพย์สินที่ติดตามมาเป็นต้น เหตุและผลพวงของสภาวะวิกฤติดังกล่าว ดังนั้น การจะแก้ปัญหาของสังคมไทยให้ได้ผลจริงจังและสภาพรนั้น จึงจำต้องกระทำการหลายด้านไปพร้อมๆ กัน โดยเริ่มต้นที่การปฏิรูปการเมืองก่อน

“การปฏิรูปการเมือง” หมายถึง การกำหนดโครงสร้างและระบบใช้อำนาจรัฐ เสียใหม่เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิควบคุมและตรวจสอบได้อย่างแท้จริง อันเป็นการป้องกันมิให้มี

การใช้อำนาจการปกครองบ้านเมืองและสงหาประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกรังในทางที่มีขอบหรือทุจริตด้วยประการใดๆ ดังนั้น การปฏิรูปการเมืองจึงต้องเป็นการปฏิรูปที่มีพื้นฐานมาจาก การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงในกระบวนการเมืองทุกขั้นตอนและจากประชาชนทุกระดับชั้นในสังคม โดยนัยที่ว่าการปฏิรูปการเมืองที่บรรลุผลสำเร็จอย่างแท้จริง จึงมิใช่เป็นการพยายามทำให้คนเลยกลับเป็นคนเดียวเป็นการหาหนทางป้องกันมิให้คนชั้นคนเลื่อมือมาเข้า มาเมื่ออำนาจปกครองบ้านเมืองได้โดยความร่วมมือร่วมใจกันของประชาชนคนไทยทั้งชาตินั้นเอง เพื่อที่จะให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการการเมืองได้อย่างแท้จริง การทำให้สิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของพลเมืองที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ในความรู้สึกและวิถีชีวิตตามปกติของ ประชาชนคนไทย ย่อมจะเป็นสิ่งที่จะเคยกระตุ้นเดือนให้ทุกคนมีความตระหนั่งในศักดิ์ศรีของ ความเป็นมนุษย์ที่จะไม่ยอมให้กันการใช้อำนาจรัฐที่เกินเลยหรือไม่ชอบธรรมด้วยประการ ใดๆ

การจัดทำและยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับในครั้งนี้ จึงนับได้ว่าประชา ชนไทยจะมีส่วนร่วมมากที่สุดเท่าที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศไทย การมี ส่วนร่วมของประชาชนเช่นนี้มีนัยสำคัญอย่างที่สุด 4 ประการคือ

1. ความคิดเห็นของประชาชนมีส่วนสำคัญในการกำหนดบทบัญญัติและ กลไกของรัฐธรรมนูญ
2. ตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญ
3. ประชาชนสามารถคาดหวังได้ว่าจะได้รับประโยชน์จากการรัฐธรรมนูญฉบับ ใหม่ เพราะเป็น “ธรรมนูญแห่งสิทธิเสรีภาพ” ของประชาชน
4. ประชาชนจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ รักและหวังเห็นรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่

2. เหตุผลในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

1. ความไม่ครบทราบของประชาธิปไตยที่มีต่อนักการเมืองในระบบการเมือง ที่เป็นอยู่ อันเนื่องมาจากการใช้เงินให้มีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งอย่างมาก
2. สิบเนื้องจากคนทั่วไปมีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ที่มีที่มาจากการ คณะ รสช. ซึ่งไม่เป็นแบบประชาธิปไตย และไม่เป็นของประชาชน จึงมีความต้องการและเรียกร้องให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญซึ่งมีที่มาตามกระบวนการประชาริบไทและเป็นรัฐธรรมนูญฉบับ ประชาชน

3. เกิดจาก การที่ประชาชนมีความต้องการปฏิรูปการเมือง ที่ต้องการให้ระบบการเมืองเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่พอใจในระบบการเมืองที่เป็นอยู่ ด้วยหวังว่าการปฏิรูปการเมืองจะนำการเมืองไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

3. กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญ

1) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2535 มาตรา 211 นำไปสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2535 มาตรา 211 เพื่อให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งนี้ได้ผ่านการลงมติจากรัฐสภา เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2539 เห็นชอบด้วยคะแนนเสียง 604 โดยมีประเด็นสำคัญในการจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ 5 ประเด็นหลัก คือ

ประเด็นที่ 1 องค์กรในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้จัดทำในรูปแบบของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ 2 องค์ประกอบของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ให้มีสมาชิกเป็นสองประเภทจากการเลือกตั้งโดยอ้อม คือประเภทที่หนึ่งมาจากผู้สมัครรับเลือกตั้งจากจังหวัดต่างๆ จังหวัดละ 1 คน ประเภทที่สองมาจากการเสนอัญชีรายชื่อโดยสถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาสาขาวิชาดิศศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ รวมจำนวน 23 คน

ประเด็นที่ 3 ที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สมาชิกประเภทที่หนึ่ง ให้บุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะดังห้ามตามที่กำหนดสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนในจังหวัดต่างๆ หากจังหวัดใดมีผู้สมัครเกิน 10 คน ให้ผู้สมัครทุกคนลงคะแนนเลือกันเอง โดยวิธีลงคะแนนลับและผู้สมัครแต่ละคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครกันเอง จำนวน 3 คน เสร็จแล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุดตามลำดับ จำนวน 10 คน ต่อประธานรัฐสภา เพื่อนำเสนอให้รัฐสภาทำการเลือกเพียง 1 คน เป็นผู้แทนของจังหวัดนั้นๆ

สมาชิกประเภทที่สอง ให้สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ที่มีการให้ปริญญาสาขาวิชาดิศศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ เสนอบัญชีรายชื่อบุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชามากมายมายาชน รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้มีประสบการณ์ในด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญประเภทไม่เกิน 5 คน ต่อประธานรัฐสภา เพื่อนำเสนอให้รัฐสภาทำการเลือกในแต่ละสาขาให้ได้จำนวนตามกำหนด คือ สาขาวิชามากมายมายาชน จำนวน 8 คน สาขาวิชาดิศศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 8 คน ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมืองการบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 7 คน

ประเด็นที่ 4 ความเชื่อมโยงระหว่างสภาร่างรัฐธรรมนูญและรัฐสภา ในกรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จภายใน 240 วันแล้วต้องนำเสนองต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบก่อน หากรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้นำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงประปมาภิไชย และเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ประเด็นที่ 5 การลงประชามติ หารัฐสภาให้ความเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอด้วยคะแนนเสียงไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกรัฐสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้นออกให้ประชาชนทำการลงประชามติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด

2) กำหนดสภาร่างรัฐธรรมนูญ

เมื่อรัฐสภาได้รับรายชื่อของบุคคลจากผู้ว่าราชการจังหวัดและสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ แล้ว ก็ได้มีการประชุมรัฐสภาในวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2539 ได้ลงมติเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจากบัญชีรายชื่อต่างๆ โดยลงคะแนนลับ จำนวน 99 คน ประกอบด้วย

1. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจังหวัด จำนวน 76 คน
2. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญสาขาวิชานามธรรมะมหาชน จำนวน 8 คน
3. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญสาขาวิชาศาสตร์หรือศาสนาศาสตร์ จำนวน 8 คน
4. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 7 คน

และในวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2540 ที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญได้มีมติเลือกประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญดังนี้ นายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ คาดราจารย์ กระมลทองธรรมชาติ เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญคนที่หนึ่ง นางยุพา อุดมศักดิ์ เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญคนที่สอง

3) การดำเนินงานร่างรัฐธรรมนูญ

เมื่อจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญเปรียบได้กับคณะกรรมการเฉพาะกิจด้วยจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อประชาชน คือ รัฐสภา ซึ่งเป็นผู้แทนของประชาชนที่จะเป็นในการให้ความเห็นชอบต่อร่างรัฐธรรมนูญ โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 240 วัน โดยประกอบด้วยคณะกรรมการมาชีการ 7 คณะ

4) การลงมติรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้ว ประธาน สภาร่างรัฐธรรมนูญ นายอุทัย พิมพ์ใจชน ได้นำร่างรัฐธรรมนูญเสนอให้ประธานรัฐสภา นายวัน ปุยขัมหมัด น้อมระทึก เพื่อพิจารณาลงมติรับร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐสภาได้มีการเปิดประชุม พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญตั้งแต่วันที่ 4,5,8,9 และ 10 กันยายน พ.ศ. 2540 ท่ามกลางความสนใจ ของประชาชนทั่วประเทศ ได้เกิดกระแสเรียกร้องรัฐธรรมนูญจากประชาชนทั่วไป จนเกิดมีกลุ่ม ชงเขียวสนับสนุนให้สมาชิกรัฐสภารับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และกลุ่มชงเหลืองที่คัดค้านการรับ ร่างรัฐธรรมนูญ แต่กระแสdemocrat ที่เรียกร้องให้มีการรับร่างรัฐธรรมนูญนั้นมากกว่าและ กระจายไปทั่วประเทศ

5) การลงคะแนนเสียงรับร่างรัฐธรรมนูญ

หลังจากรัฐสภาได้อภิปรายร่างรัฐธรรมนูญ จึงได้มีการลงคะแนนเสียง โดยเปิดเผยในวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2540 ผลการลงคะแนนเสียงมีสมาชิกรัฐสภาเห็นชอบ 578 เสียง ไม่เห็นชอบ 16 เสียง งดออกเสียง 17 เสียง ก็เป็นอันว่ารัฐสภามีมติเห็นชอบให้ผ่าน ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยและ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ใช้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ฉบับ พ.ศ. 2540 ตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป

ประเด็นสาระสำคัญในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นความหวังในการปฏิรูป การเมืองของประชาชนนั้น ได้มีประเด็นสาระสำคัญว่าประชาชนได้อະไratio รัฐธรรมนูญฉบับ ใหม่นี้ ซึ่งการปฏิรูปการเมืองในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้เป็นประเด็นที่สำคัญคือ

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงการเมืองของนักการเมืองให้เป็นการเมืองของพลเมือง โดยเพิ่มสิทธิเสรีภาพให้พลเมืองและปรับประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนเป็นประชาธิบุคคล โดยการ มีส่วนร่วมของพลเมือง

2. ทำให้ระบบการเมืองและระบบราชการมีความสุจริต และมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจโดยเพิ่มอำนาจผลเมืองในการควบคุมการใช้อำนาจในทุกระดับ ครอบคลุมทุกด้าน อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ นายกรัฐมนตรีมีภาวะความเป็นผู้นำ เพื่อแก้ ปัญหาบ้านเมืองได้อย่างแท้จริง และรัฐสภามีประสิทธิภาพ

1. การเพิ่มสิทธิ เสรีภาพและการมีส่วนร่วมของพลเมือง

1.1 การเพิ่มสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค

(1) การเพิ่มสิทธิและเสรีภาพในฐานะที่เป็นมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชน ดังนี้

- ก. การเพิ่มการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กำหนดให้องค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จะปฏิบัติการอันเป็นการกระบวนการต่อสาธารณะคัญแห่งสิทธิหรือขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนไม่ได้
- ข. การขยายสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ซึ่งเป็นแบบของสิทธิและเสรีภาพอื่น โดยห้ามการทราบ ทราบ กรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการໂ碌ร้ายไม่รับนุชยธรรม หรือการจับโดยไม่มีหมายศาล และต้องนำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายใน 48 ชั่วโมง
- ค. การรับรองสิทธิในครอบครัวและความเป็นอยู่ส่วนตัว และกำหนดให้รัฐมีหน้าที่คุ้มครองบุคคลในครอบครัวจากการใช้ความรุนแรง รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวในฐานะหน่วยสำคัญสูงสุดของสังคม
- ง. การเพิ่มสิทธิผู้ต้องหาที่จะให้หน่วยความเข้าฟังการสอบสวนและสิทธิจำเลยซึ่งถูกคุมขังและศาลพิพากษาถึงที่สุด ว่าได้มีได้กระทำผิดย่อมมีสิทธิที่จะเรียกค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ
- จ. การเพิ่มสิทธิพยานและผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะได้รับความคุ้มครอง และค่าตอบแทนจากรัฐ และสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะได้รับการบรรเทาความเสียหายหรือได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ
- ฉ. การขยายเสรีภาพทางมโนธรรมและศาสนา โดยการรับรองเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติ และกำหนดให้รัฐคุ้มครองและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น สร้างความสมานฉันท์ระหว่างศาสนาทุกศาสนา และนำหลักธรรมศาสนามาพัฒนาคุณธรรมและคุณภาพชีวิต

- (2) การเพิ่มเติมสิทธิและเสรีภาพในฐานะที่เป็นพลเมือง ดังนี้
- ก. การขยายสิทธิในการรับบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะผู้ยากไร้ มีสิทธิรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า
  - ข. การเพิ่มสิทธิเด็กและเยาวชนที่จะได้รับความคุ้มครองโดยรัฐ จากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และในกรณีที่ไม่มีผู้ดูแล รัฐต้องเลี้ยงดูและให้การศึกษาอบรม
  - ค. การเพิ่มสิทธิ公民权 ที่มีอายุครบหกสิบปี และไม่มีรายได้ให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ
  - ง. การเพิ่มสิทธิผู้พิการหรืออุทุพพลภาพที่จะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ รวมทั้งให้คนหูหนวกและเป็นใบมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
  - จ. ให้สิทธิผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครอง โดยให้มีองค์การอิสระให้ความเห็นในการกำหนดมาตรฐานการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค
  - ฉ. การเพิ่มสิทธิชุมชนท้องถิ่นดังเดิม ใน การอนุรักษ์และฟื้นฟู ใจรีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากการพยากรณ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - ช. การเพิ่มเติมสิทธิบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากการพยากรณ์ธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมทั้ง สิทธิฟ้องหน่วยงานให้ปฏิบัติหน้าที่รักษาการพยากรณ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - ช. การเพิ่มสิทธิขอให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐรักษา กฎหมาย และประโยชน์ส่วนรวม ย้ำแนวความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชน และวางแผนเป็นกลางทางการเมือง
  - ฉ. การปรับปรุงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อมวลชน โดยห้ามการปิดโคงพิมพ์ สถานีวิทยุโทร

ทัศน์รวมทั้งกำหนดให้ความถี่ที่ใช้สำหรับวิทยุ โทรทัศน์ และโทรศัพท์มือถือ เป็นทรัพยากรของชาติเพื่อสาธารณะโดยชัดเจนโดยได้รับการกำหนดขององค์การอิสระ และคุ้มครองให้พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการด้านสื่อมวลชนหรือเจ้าหนี้ที่ขึ้นของรัฐ ในกิจการสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการเสนอข่าว หรือความเห็นโดยอิสระเท่าที่ไม่ขัดต่อจรรยาบรรณ แห่งการประกอบวิชาชีพ และกำหนดให้รัฐต้องจัดโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศให้ทั่วถึงทั้งประเทศ

ญ. การขยายเสรีภาพทางวิชาการและการศึกษา โดยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบให้เปล่าอย่างน้อยสิบสองปี ตลอดจนจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ และพัฒนาวิชาชีพครู รวมทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาและฝึกอาชีพตามความเหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น

(3) การรับรองความเสมอภาคของบุคคล ดังนี้

- ก. การให้ความคุ้มครองบุคคลตามรัฐธรรมนูญเสมอภาค และห้ามการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคล
- ข. การให้ช่วยเหลือภัยมีสิทธิเท่าเทียมกัน
- ค. การให้รัฐสามารถเลือกปฏิบัติในทางที่เป็นคุณแก่ผู้เสียเบรียบและด้วยโอกาส ออาทิ สรรพ เด็ก คนพิการ ผู้เป็นเอดส์ และกำหนดให้การพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับบุคคลเหล่านี้ต้องมีผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามเป็นกรรมการวิสามัญร่วมพิจารณาด้วย
- ง. การให้ผู้เลือกตั้งทั่วประเทศมีความเสมอภาคในการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเลือกผู้แทนแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้หนึ่งคน และเลือกแบบบัญชีรายชื่อได้หนึ่งบัญชีไม่ว่าจะอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่มีทะเบียนบ้านหรือไม่ก็ตาม

จ. การห้ามบุคคลทำหน้าที่สองหน้าที่ในขณะเดียวกัน อาทิ การห้ามข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือทำหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการห้ามรัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา เป็นต้น

1.2 การทำให้สิทธิและเสรีภาพได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

(1) การให้หน่วยงานของรัฐด้องเครื่องสิทธิและเสรีภาพ และให้สิทธิประชาชนฟ้องคดีในการถูกกลั่นเมิด ดังนี้

ก. การกำหนดให้สิทธิและเสรีภาพผูกพันรัฐสภา คณะกรรมการตีความและศาลในการตรากฎหมาย ใช้กฎหมายและตีความกฎหมาย และการใช้อำนาจขององค์กรฯ รัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ข. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพด้วยระหำตามกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นเท่านั้น และต้องกระทำการเฉพาะที่รัฐธรรมนูญอนุญาตและเท่าที่จำเป็น โดยจะกระทบสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้

ค. การให้สิทธิบุคคลที่ถูกกลั่นเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพใช้สิทธิฟ้องศาล หรือยกเป็นเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้

ง. การให้สิทธิบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้ปฏิบัติตามหน้าที่ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

จ. การให้สิทธิบุคคลร้องทุกข์ต่อผู้ติดตามการแฝ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือร้องขอให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่า บทบัญญัติของกฎหมายได้ขัดรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสิทธิฟ้องต่อศาลปกครองว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย

(2) การกำหนดสิทธิในการรับรู้และให้ความเห็นเพิ่มขึ้น ดังนี้

ก. สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นสาธารณะในความ
ครอบครองของหน่วยงานของรัฐ

ข. สิทธิในการขอข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงาน
ของรัฐก่อนการอนุมัติ อนุญาต หรือดำเนินโครงการที่
กระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย หรือส่วนได้เสียของ
ตนหรือชุมชน รวมทั้งการแสดงความเห็นและการทำ
ประชาพิจารณ์

ก. สิทธิในการมีส่วนร่วมรับรู้ หรือคัดค้าน หรืออุทธรณ์การใช้
อำนาจของเจ้าหน้าที่ที่กระทบหรืออาจกระทบต่อตน

(3) การส่งเสริมเสรีภาพในการรวมตัวของประชาชนเพิ่มขึ้น ดังนี้

ก. การส่งเสริมเสรีภาพในการรวมตัวทุกรูปแบบ อาทิ เสรี
ภาพในการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคม สหภาพ สหกรณ์ กลุ่ม
เกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น เสรีภาพในการ
รวมเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม เสรีภาพในการรวมกันจัดตั้ง¹
พรรคการเมือง การรวมตัวเป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์

ข. การกำหนดให้องค์กรประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในระบบ
การเมือง โดยให้มีองค์การอิสระมีส่วนร่วมในการให้ความ
เห็นหรือพิจารณาเรื่องต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์
การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม องค์การอิสระที่เป็นตัวแทนผู้
บริโภค สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ องค์
การเอกชนช่วยควบคุมการเลือกตั้งผู้แทนองค์การเอกชน
ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือผู้แทนองค์
การเอกชนด้านเด็ก สร้าง ผู้พิการหรือคนชรา ในคณะกรรมการ
มาตรฐานคุณภาพพิจารณาสร้างกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก สร้างผู้
พิการ และคนชรา

1.3 การเพิ่มหน้าที่ของรัฐและการขยายการมีส่วนร่วมของประชา ชน

(1) การกำหนดให้รัฐกำหนดหน้าที่เพิ่มมากขึ้น อาทิ หน้าที่เกี่ยวกับ
ความมั่นคงของชาติการคุ้มครองและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา

และศาสนาอื่นๆ การส่งเสริมและการมีส่วนร่วมของประชาชน การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น การคุ้มครองเกษตรกรและสหกรณ์ การคุ้มครองผู้ใช้แรงงาน การสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีที่มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม โดยได้กำหนดมาตรการเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติ 3 ประการ คือ

ก. กำหนดให้คณะกรรมการต้องแถลงนโยบายว่า จะดำเนินการใดให้สอดคล้องกับหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนด และให้รายงานต่อรัฐสภาปีละหนึ่งครั้ง

ข. กำหนดให้มีสภาพัทปักษาระมูลและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้คำแนะนำในปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม

ค. กรณีที่รัฐไม่เสนอร่างพระราชบัญญัติหรือตรากฎหมายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน ร่วมกันเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติให้รัฐสภาพิจารณาได้

(2) การเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองระดับชาติ ดังนี้

ก. การให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่น คน มีสิทธิเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐได้

ข. การให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่น คน มีนิทีเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาพผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลทั้งหลาย หรือข้าราชการระดับสูงได้ หากมีพฤติกรรมส่อทุจริต หรือร่ำรวยผิดปกติ

ค. การให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงประชาธิโนเรื่องที่คณะกรรมการต้องขอเบรกษา

ง. การให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีหน้าที่เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภานอกเขตเลือกตั้งได้หนึ่งคนโดยเท่าเทียมกัน

(3) การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ดังนี้

- ก. การให้สมาชิกสภากองถื่นมาจากการเลือกตั้ง แต่ยังคงให้กำกับและผู้ใหญ่บ้านดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย? การบริหารส่วนตำบลต่อไปจะน่าจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภากองค์ การบริหารส่วนตำบลให้รวดเร็ว
- ข. การให้ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจมาจากการเลือกตั้งโดยตรง หรือความเห็นชอบของสภากองถิ่น
- ค. การพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อม ให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ได้ ตามที่คณะกรรมการรัฐมนตรีและรัฐสภาจะกำหนด
- ง. การให้ท้องถิ่นมีอิสระทั้งในเรื่องอำนาจหน้าที่ การเงินและภาษี และการบริหารงานบุคคล
- จ. การให้ประชาชนในท้องถิ่นถูกดูแลโดยผู้บริหารประจำสภากองถิ่นได้
- ฉ. การให้ประชาชนในท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นได้
- ช. การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการบำรุงรักษาศิลปะวัฒนธรรมเจ้าตระหง่าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. มาตรการที่ทำให้ระบบการเมืองและระบบราชการสุจริตและมีความชอบธรรม รวมทั้งการเพิ่มอำนาจพลเรือนในการควบคุมการใช้อำนาจในทุกระดับ ทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 การลดและจัดการชื้อสิทธิขายเสียงและเปิดโอกาสให้คนมีความสามารถเข้าสู่ระบบการเมือง ดังนี้

(1) การกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของพลเมือง รวมทั้งให้สิทธิแก่บุคคลที่อยู่นอกจังหวัดที่ตนมีชื่อในทะเบียนบ้านในวันเลือกตั้ง หรืออยู่นอกอาณาเขตมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้นอกเขตที่ตนมีชื่อในทะเบียนบ้าน

(2) การกำหนดให้ผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านได้ไม่ถึงเก้าสิบวันก่อนการเลือกตั้ง ต้องใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ณ ที่อยู่เดิม ก่อนย้ายภูมิลำเนา เพื่อให้การย้ายคนเข้าไปใช้สิทธิในวันเลือกตั้งกระทำไม่ได้

(3) การกำหนดให้บัตรเลือกตั้งต้องมีช่องสำหรับเครื่องหมายไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดและให้ประกาศจำนวนคนที่ไม่ประสงค์เลือกผู้สมัครผู้ใดให้ประชาชนทราบด้วย

(4) การห้ามคณะกรรมการร่วมกันที่รักษาการระหว่างการเลือกตั้ง แต่งตั้งหรือโยกย้ายข้าราชการโดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเลือกตั้ง

(5) การกำหนดให้รัฐต้องสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งและบรรดาการเมือง ตลอดจนการจำกัดวงเงินหาเสียงของผู้สมัครและของพรรคการเมือง และกำหนดให้ผู้สมัครต้องตั้งสมุห์บัญชีเลือกตั้งดูแลค่าใช้จ่ายในการหาเสียง รวมทั้งให้มีการตรวจสอบค่าใช้จ่ายของผู้สมัครโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และประกาศให้ประชาชนทราบ

(6) การกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งที่เป็นอิสระ เป็นผู้ดำเนินการและจัดการเลือกตั้ง โดยความช่วยเหลือขององค์กรพัฒนาเอกชน และให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้เลือกตั้งใหม่ สอบสวนและดำเนินคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้เอง และสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐฯ ทำการตามที่กฎหมายบัญญัติ

(7) การกำหนดให้การนับคะแนนต้องทำ ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพียงแห่งเดียวในเขตเลือกตั้ง

(8) การกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสองประเภท คือ ประเภทบัญชีรายชื่อที่พรรครัฐบาลทำขึ้น (ปาร์ตี้ลิสต์) จำนวนหนึ่งร้อยคน และประเภทเขตเลือกตั้ง เขตละหนึ่งคนจำนวนสี่ร้อยคน โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนจะมีคะแนนเสียงเท่ากันทั่วประเทศ

(9) การกำหนดให้การรวมกันเป็นพรรครากเมืองกระทำได้ยากขึ้น และให้พรรครากเมืองมีข้อบังคับและการบริหารเป็นประชาธิปไตย รวมทั้งกำหนดให้มีหรือเพิ่มสาขาวิชาการเมือง และการให้ความคุ้มครองสมาชิกพรรครากเมืองจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของพรรคราก เมื่อขณะเดียวกันก็ยังคงวินัยพรรครากไว้

(10) การให้เงินอุดหนุนพรรครากเมืองโดยรัฐ การควบคุมและเปิดเผยการบริจาคเงินให้พรรครากเมือง การเปิดเผยบัญชีพรรครากเมือง การช่วยเหลือพรรครากเมือง ลดค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง และกำหนดมาตรฐานการไม่ให้มีพรรครากเลือกพรรคน้อยมากเกินไป

โดยให้พิรุคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงประเทกบัญชีรายชื่อร่วมทั้งประเทศต่ำกว่าร้อยละ 5 จะไม่มีสมาชิกผู้แทนราชภราจากประเทกบัญชีรายชื่อที่พิรุคจัดทำขึ้น

2.2 การกำหนดมาตรการป้องกันการทุจริต

(1) การมีประมวลจริยธรรมและการห้ามผลประโยชน์ขัดกัน ดังนี้

- ก. การกำหนดให้จัดทำประมวลจริยธรรมสำหรับผู้ด้ำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการ รวมทั้งประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาพผู้แทนราชภราและสมาชิกวุฒิสภา
- ข. การห้ามกระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัว กับประโยชน์ส่วนรวม ทั้งในขณะดำรงตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่ง
- ค. การห้ามสมาชิกสภาพผู้แทนราชภรา สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรีรับสมปทาน หรือ สัญญาที่มีลักษณะผูกขาดตัดตอนจากรัฐ และห้ามรัฐมนตรีอหุนในห้างหุ้นส่วนบริษัทเกินจำนวนที่กำหนด หากเกินต้องโอนให้บริษัทจัดการทรัพย์สินเพื่อผู้อื่น (blind trust) บริหารแทน

(2) การให้ผู้ด้ำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการประจำดับสูงแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ก่อนเข้าสู่ตำแหน่งและหลังพ้นจากตำแหน่ง โดยมีการตรวจสอบอย่างจริงจัง โดยการยื่นบัญชีดังกล่าวต้องยื่นเอกสารพิสูจน์ความถูกต้องของทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง ภริยา และบุตร รวมทั้งใบแสดงการเสียภาษีเงินได้ด้วยและให้มีการตรวจสอบการยื่น 3 ครั้ง คือ เมื่อเข้ารับตำแหน่ง เมื่อพ้นจากตำแหน่ง และเมื่อครบหนึ่งปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง และมีบทลงโทษหากจงใจยื่นเท็จหรือปกปิดทรัพย์สิน อนึ่ง เมื่อตรวจสอบพบว่ามีทรัพย์สินร่ำรวยผิดปกติ โดยพิสูจน์ที่มาของทรัพย์สินไม่ได้ ก็ให้ดำเนินคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ด้ำรงตำแหน่งทางการเมืองและให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

(3) การกำหนดให้การใช้อำนาจรัฐมีความโปร่งใส ดังนี้

- ก. การเปิดเผยการดำเนินกิจการ บัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ที่มากของรายได้และรายจ่าย รวมทั้งผู้บริจาคมให้พิรุคการเมือง
- ข. การตรวจสอบและประกาศผลสอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง ของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคน

- ค. การประกาศให้ประชาชนทราบ และตรวจสอบทรัพย์สิน และหนี้สินของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ภริยา และบุตร ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งการเสียภาษีของบุคคลดังกล่าวด้วย
- จ. การให้บันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา และต้องเปิดเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ
- ฉ. การให้ศาลพิจารณาโดยเปิดเผยแพร่ให้ดูถูกการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้พิพากษาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้กระทำการเมืองเขียนคำวินิจฉัยทุกคน
- ช. การให้วุฒิสภาพิจารณาถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งที่กำหนดให้รัฐธรรมนูญโดยเปิดเผยแพร่
- ชช. การให้สิทธิประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และสิทธิในการขอให้ข้าราชการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมทั้งให้สิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ
- ชชช. การให้องค์กรประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจ ก่อนสั่งการในบางเรื่อง อาทิ เรื่องสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค การทำประชาริจารณ์ เป็นต้น

2.3 การเพิ่มระบบและองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจให้ครอบคลุมทุกด้าน

(1) การแยกการตรวจสอบการทุจริตทางการเมืองออกจาก การตรวจสอบทางกฎหมาย ดังนี้

- ก. การตรวจสอบทางนโยบาย ด้วยการอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี หากมีการระบุพฤติกรรมใดๆ ที่ควรต้องดำเนินการส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) พิจารณา ก่อน แต่การส่งเรื่องให้ ป.ป.ช. พิจารณาไม่ส่งผลกระทบต่อการอภิปรายไม่ไว้วางใจแต่อย่างใด การอภิปรายพฤติกรรมใดๆ ส่อทุจริตหรือร่วม伙 hilip คิดปักดิ้นในส่วนของสภาก็ยังคงดำเนินการต่อไป และลงมติไม่ไว้วางใจได้

ไม่ว่าผลการได้ส่วนของ ป.ป.ช. จะเสร็จหรือไม่ หรือสรุปว่ามีมูลหรือไม่ก็ตาม แต่ถ้าอภิปรายไม่ไว้วางใจเรื่องอื่นๆ ก็อภิปรายได้โดยไม่มีข้อจำกัด

๗. การพิสูจน์ทางกฎหมายถึงพฤติกรรมส่อทุจริตหรือร้ายผิดปกติ ซึ่งอาจดำเนินการได้ 4 แนวทาง กล่าวคือ อภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีโดยกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมส่อทุจริตหรือร้ายผิดปกติ หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน หรือผู้เสียหายจากการทุจริตร้องขอให้ ป.ป.ช. ได้ส่วนว่า นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลทั้งหลาย ผู้พิพากษาหรือตุลาการ บุคคลในองค์กรตรวจสอบทั้งหลาย อัยการสูงสุด หรือข้าราชการระดับสูงมีพฤติกรรมส่อทุจริตหรือร้ายผิดปกติ แล้วเสนอให้ ป.ป.ช. ได้ส่วน หากชี้ว่าไม่มีมูลก็ยุติเรื่อง และจะกล่าวหาเรื่องนี้อีกไม่ได้ กรณีหากชี้ว่ามีมูล ผู้ถูกกล่าวหาต้องพักการปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราว เพื่อมิให้ใช้อำนาจในตำแหน่งไปแทรกแซงการสอบสวนดำเนินคดี และให้ ป.ป.ช. ลงเรื่องไปให้ 2 องค์กรพิจารณา คือ

- (1) ให้วุฒิสภาพลงมติถอดถอนด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่โดยการลงคะแนนลับ
- (2) ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พิจารณาความอาญา ในการณ์เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น หรือในการณ์เป็นข้าราชการประจำ หรือประธานศาลทั้งหลาย ผู้พิพากษา หรือตุลาการอื่นก็ดำเนินคดีอาญาในศาลยุติธรรม การดำเนินการตาม 1) และ 2) ต่างเป็นอิสระต่อกัน

(2) การเพิ่มองค์กรอิสระในการตรวจสอบการใช้อำนาจทุกระดับ โดยผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบนี้ได้รับการแต่งตั้งโดยเชื่อมโยงกับรัฐสภา โดยการเสนอชื่อของคณะกรรมการสรรหาดำรงตำแหน่งเพียงวาระเดียว มีสำนักงานฝ่ายธุรการที่เป็นอิสระ แต่ถูกก่อตั้งและตรวจสอบได้ซึ่งประกอบด้วย

- ก. ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่วินิจฉัยกฎหมายที่รัฐสภาตราเขียนไม่ให้ขัดรัฐธรรมนูญ การวินิจฉัยข้อดรามาจหน้าที่องค์การต่างๆ ไม่ให้ข้ามกัน การวินิจฉัยเกี่ยวกับมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เป็นต้น
- ข. ศาลยุติธรรมทำหน้าที่พิพากษาคดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอาญา และพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญา
- ค. ศาลปกครองทำหน้าที่พิจารณาคดีเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการกระทำการของฝ่ายบริหาร ทั้งที่เป็นราชการเมือง และข้าราชการประจำ และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ
- ง. ผู้ตรวจสอบแผ่นดินของรัฐสภาทำหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎร
- จ. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำหน้าที่ตรวจสอบและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
- ฉ. คณะกรรมการตรวจสอบเงินแผ่นดินทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน ให้เป็นไปตามกฎหมาย

3. การทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ นายกรัฐมนตรีมีภาวะความเป็นผู้นำ และรัฐสภามีประสิทธิภาพ

3.1 มาตรการที่ทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ และนายกรัฐมนตรีมีภาวะความเป็นผู้นำ ดังนี้

(1) การส่งเสริมความเข้มแข็งของพรรคการเมือง โดยให้มีการเลือกตั้งระบบบัญชีรายชื่อ (ปราศลีสต์) ให้พรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงต่ำกว่าร้อยละ 5 ในระบบบัญชีรายชื่อ ไม่ได้รับที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(2) การกำหนดให้การยื่นญัตติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี กระทำได้ยากกว่ารัฐมนตรี คือ ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในห้าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ และจะต้องเสนอชื่อนายรัฐมนตรีใหม่ด้วย

(3) การห้ามรัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาพัฒนาราชภูมิในขณะเดียวกัน เป็นการแยกหน้าที่นิติบัญญัติกับบริหารให้แต่ละฝ่ายทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) การกำหนดให้การเลือกนายกรัฐมนตรีต้องกระทำโดยเปิดเผย ในที่ประชุมสภาพัฒนาราชภูมิ

(5) การให้สิทธิคณะรัฐมนตรีนำร่างกฎหมายที่ไม่ผ่านสภาพัฒนาราชภูมิ เสนอให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เนื่องในกรณีที่สภาพัฒนาราชภูมิไม่ผ่านความเห็นชอบในร่างกฎหมายนั้นด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่าหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาพัฒนาราชภูมิทั้งหมดเท่าที่มีอยู่และรัฐบาลได้แกล้งไว้ในนโยบายที่แคลงต่อศาสนาแล้ว ว่าเป็นกฎหมายที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน

(6) การให้ฝ่ายบริหารดังกระทรวง ทบวง กรม หรือโอน หรือยุบกระทรวง ทบวง กรม ได้โดยพระราชกฤษฎีกา

3.2 มาตรการตรวจสอบการใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรี ดังนี้

(1) การห้ามยุบสภาพรัฐบาลที่มีการยื่นญัตติไม่ไว้วางใจ

(2) การให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน เข้าชื่อหรือสมาชิกสภาพัฒนาราชภูมิจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ยื่นขอให้ถอดถอนนายกรัฐมนตรี และดำเนินคดีอาญาต่อไปด้วย

(3) กรณีหากพระครุการเมืองได้ในพระครัวรัฐบาลไม่อาจร่วมรัฐบาลต่อไปได้ ก็อาจลาออกจากและเข้าชื่อกับฝ่ายค้านยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี โดยอาจเสนอชื่อหัวหน้าพรรคที่พ้นจากกรัฐมนตรีที่เคยร่วมรัฐบาล หรืออาจให้หัวหน้าพรรคร่วมค้านเป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ก็ได้

3.3 การเพิ่มประสิทธิภาพของรัฐสภา ดังนี้

(1) การให้รัฐสภาสามารถเลือกตั้งโดยตรง โดยให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งผู้สมควรรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกรัฐสภาได้หนึ่งเสียงเท่านั้น และให้รัฐสภาเป็นองค์กรที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับฝ่ายการเมืองน้อยที่สุด โดยกำหนดมาตรการดังนี้

ก. การห้ามสักกัดพระครุการเมือง และถ้าเคยเป็นสมาชิกสภาพัฒนาราชภูมิ ต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาพัฒนาราชภูมามาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

- ข. การห้ามเป็นรัฐมนตรี แม้ลาออกจากตำแหน่งสมาชิก
กุฎิสภารแล้ว ก็ต้องพ้นหนึ่งปีจึงจะเป็นรัฐมนตรีได้
- ค. การห้ามเป็นสมาชิกกุฎิสภารสองวาระติดต่อกัน
- ง. การให้รัฐจัดการแนะนำตัวผู้รับสมัครรับเลือกตั้งเป็น
สมาชิกกุฎิสภาร และผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกกุฎิ
สภากำหนดโดยการแนะนำตัวเองได้เท่าที่กฎหมาย
อนุญาต

(2) การขยายเวลาสมัยประชุมของรัฐสภา จากเดิมกำหนดไว้เก้า
สิบวันเป็นหนึ่งร้อยยี่สิบวัน โดยให้เป็นหนึ่งเมื่อสิบสมัย สมัยที่หนึ่งเป็นสมัยสามัญ โดยจะพิจารณา
เรื่องใดก็ได้ สมัยที่สองเรียกว่าสมัยประชุมนิติบัญญัติ จะพิจารณาได้แต่กฎหมาย กระทุ้น และการ
ถอดถอนบุคคลอออกจากตำแหน่ง

(3) การให้สมาชิกสภารผู้แทนราษฎรและสมาชิกกุฎิสภารที่ขาด
ประชุมเกินหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมต้องหมดสมาชิกสภาร

(4) การให้มีประมวลจริยธรรม สมาชิกสภารผู้แทนราษฎรและ
สมาชิกกุฎิสภาร

(5) การให้สมาชิกสภารผู้แทนราษฎรเสนอร่างกฎหมาย หรือร่างรัฐ
ธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ง่ายขึ้น

(6) การจัดให้มีบันทึกการลงคะแนนทุกครั้ง และต้องประกาศให้
ประชาชนทราบ

โครงสร้างการปกครอง

1. ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกมาได้
2. ประเทศไทยมีการปกครองระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข
3. อำนาจของชิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็น
ประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล
4. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความ
คุ้มครอง
5. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย บทบัญญัติใดของกฎหมาย
กฎหมาย หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

6. รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

7. สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 100 คน และสมาชิกซึ่งมาจากการแต่งตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 400 คน

- การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรrocการเมืองจัดทำขึ้น โดยให้เลือกบัญชีรายชื่อใดบัญชีรายชื่อหนึ่งเพียงบัญชีเดียว และให้ถือเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้พรrocการเมืองจัดทำขึ้น พรrocการเมืองจะหนึ่งบัญชีไม่เกินบัญชีละหนึ่งร้อยคน และให้ยึดต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ก่อนวันเปิดสมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

รายชื่อของบุคคลในบัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่งจะต้อง

- (1) ประกอบด้วยรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งจากภูมิภาคต่างๆ อย่างเป็นธรรม
- (2) ไม่ซ้ำกับรายชื่อในบัญชีที่พรrocการเมืองอื่นจัดทำขึ้น และไม่ซ้ำกับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
- (3) จัดทำรายชื่อเรียงตามลำดับหมายเลข

- บัญชีรายชื่อของพรrocการเมืองได้ได้จะแนเสียงน้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศ ให้ถือว่าไม่ผู้ใดในบัญชีนั้นได้รับเลือกตั้ง และมิให้นำคะแนนเสียงดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อหาสัดส่วนจำเลยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวรรคสอง

- การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เลือกตั้ง ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละหนึ่งคน

การคำนวณගණක්จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน ให้คำนวณจากจำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการลงทะเบียนราษฎรที่ประเทศไทยในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง เนลี้ยด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสี่ร้อยคน

จำนวนสมาชิกสภาพผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้นำจำนวนราษฎรต่อ สมาชิกหนึ่งคนที่คำนวณได้ตามวรรคสองมาเฉลี่ยจำนวนราษฎรในจังหวัดนั้น จังหวัดใดมี ราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคนตามวรรคสอง ให้มีจำนวนสมาชิกสภาพผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่ง คน ให้มีสมาชิกสภาพผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์ จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน

เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาพผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดตามวรรคสามแล้ว ถ้า จำนวนสมาชิกสภาพผู้แทนราษฎรยังไม่ครบสี่ร้อยคน จึงหัวดได้มีเศษที่เหลือจากการคำนวณตาม วรรคสามมากที่สุด ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาพผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน และให้เพิ่ม สมาชิกสภาพผู้แทนราษฎรตามวิธีการดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณตามวรรค สามในลำดับรองลงมาตามลำดับจนครบจำนวนสี่ร้อยคน

- อายุของสภาพผู้แทนราษฎร มีกำหนดคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง

8. วุฒิสภาพประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราชบูรณะเลือกตั้ง จำนวน 200 คน การ เลือกตั้งให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง โดยอายุของสภาพมีกำหนดคราวละ 6 ปี นับแต่วันเลือก ตั้ง

9. คณะกรรมการตัดสิน

- พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอีกไม่เกิน 35 คน ประกอบเป็นคณะกรรมการตัดสิน ที่มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

- นายกรัฐมนตรีต้องแต่งตั้งจากสมาชิกสภาพผู้แทนราษฎรหรือผู้เคย เป็นสมาชิกสภาพผู้แทนราษฎร

- ประธานสภาพผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราช โองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

แนวคิดธรรมาภัยแห่งชาติ (GOOD GOVERNANCE) กับการแสวงหารัฐ ผู้ปกครองที่ดีใน อนาคต

คำว่า Good Governance "ได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤต ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในยุคที่ประเทศไทยได้ขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงิน

ระหว่างประเทศ (IMF) โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้กำหนดเงื่อนไขให้ประเทศไทยใช้ Good Governance เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับ Good Governance ไว้ ในที่นี้จะเสนอแนวความคิดของอาจารย์ธีรยุทธ บุญมี ซึ่งใช้คำว่าธรรมรัฐ

ธรรมรัฐ คือ แนวความคิดเรื่องความชอบธรรมแบบใหม่ เนื่องจากคนไทยมีความคิดมาตลอดว่า รัฐสำคัญที่สุด นักการเมือง ข้าราชการ มีจำนวนสูงสุดเด็ดขาด แต่ในโลกยุคปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนความคิดเรื่องประชาธิปไตยไปมากพอสมควร กล่าวคือประชาธิปไตยอย่างเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป จะต้องมีธรรมรัฐด้วย นี้เป็นพัฒนาการทางด้านความคิดของรัฐศาสตร์และการเมืองตะวันตกที่เคยแบ่งอำนาจเป็นฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ ดุลากาฟ และอำนาจของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ที่ค่อนข้างตายตัว ความคิดธรรมรัฐเป็นการมองอำนาจการเมืองการปกครองแบบใหม่ที่ไม่แข็งตัวแต่ให้มีปฏิสัมพันธ์กับภาคประชาชน และให้มีลักษณะแยกย่อยมากขึ้น

1. ความหมายของธรรมรัฐ

คำว่า รัฐ มีรากศัพท์มาจาก รัฐ (ในภาษาบาลีและราชภารีในภาษาสันสกฤต) ซึ่งมีความหมายถึงประเทศ แวนแควัน และราชภารีด้วย ดังนั้น ธรรมรัฐ ในความหมายเดิมจึงหมายถึงรัฐและราชภารีที่อยู่ร่วมกันด้วยธรรม ถ้าอธิบายคำว่าธรรมซึ่งหมายถึงการดำเนินอยู่หรือเป็นไปที่เหมาะสมที่ควร ด้วยสำนวนสมัยใหม่ว่าหมายถึง การอยู่ร่วมกันของรัฐและสังคมด้วยความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารประเทศ

ดังนั้น จึงให้ความหมายคำว่า ธรรมรัฐ ได้ดังนี้

1) กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชนและประชาชน โดยทั่วไปในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ โปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้ หรือ

2) การบริหารหรือการปกครองที่ดี หรือการปกครอง หรือการบริหารที่เป็นธรรม โดยจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความโปร่งใส (Transparency) ความรับผิดชอบและอธิบายได้ (Accountability) และความมีประสิทธิภาพ (Efficiency)

2. ความจำเป็นของการมีธรรมรัฐแห่งชาติ

ข้ออ่อนด้วยร้ายแรงของสังคมไทยตั้งแต่กิจกรรมเศรษฐกิจเป็นต้นมา ก็คือ

ก. สังคมไทยยังไม่ตระหนักรถึงความรุนแรงของวิกฤติครั้งนี้อย่างเพียงพอ ฝ่ายการเมือง (ยกเว้นบางส่วน) มีความชอบธรรมไม่สูงนัก ขาดความสามัคคี จึงไม่มีความสามารถที่จะระดมคนไทยให้ผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียวกันได้ ธรรมรัฐแห่งชาติจึงเป็นรูปแบบเดียวที่จะสร้างเจตจำนงแห่งชาติขึ้นมา

ข. ไม่มีทิศทางการแก้ปัญหาที่ชัดเจนเป็นระบบพอที่จะทำให้คนเชื่อมั่นได้ ธรรมรัฐแห่งชาติเป็นการระดมสติปัญญาจากทุกฝ่าย จึงนำจะสร้างความเชื่อมั่นขึ้นมาได้

ค. เรายังมุ่งแก้เฉพาะปัญหาเศรษฐกิจเฉพาะหน้า เช่น ค่าเงินบาทหรือสภาพคล่อง แต่ไม่มีการกำหนดดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาระยะยาวและรอบด้าน ธรรมรัฐแห่งชาติก็คือยุทธศาสตร์การกู้ชาติจากหายนะ

ง. คนไทยยังไม่เข้าใจรากเหง้าที่แท้จริงของปัญหา ซึ่งก็คือความเสื่อมทรามของระบบต่างๆ จึงจำเป็นต้องเรียกร้องให้มีการปฏิรูปตนเอง ไม่เพียงเฉพาะด้านเศรษฐกิจแต่เป็นเกือบทุกระบบ ขวนธรรมรัฐจึงต้องเกิดขึ้นเพื่อปฏิรูปสังคมและปรับเปลี่ยนค่านิยมใหม่ด้วย

3. รูปแบบของธรรมรัฐแห่งชาติ แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับคือ

1) ธรรมรัฐในระดับปัจเจกบุคคล หมายถึง ความเข้าใจว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของรัฐมีอำนาจในการตัดสินใจและกล้าใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวมแต่เป็นการใช้อำนาจอย่างรับผิดชอบและเป็นธรรม

2) ธรรมรัฐในระดับกลุ่ม บรรษัทและองค์กร ภาคเอกชน กลุ่มนบุคคลทั่วไป ที่สามารถมีธรรมรัฐของภาคเอกชน (Corporate Good Governance) ได้ นั่นก็คือ การมีพฤติกรรมขององค์กรทั้งภายในภายนอกที่ถูกต้องเหมาะสม

การจะมีธรรมรัฐในระดับองค์กรนี้ นอกจากจะหมายถึงการมีจริยธรรม (Code of Conduct) ทางวิชาชีพของตน มีการบริหารที่ซื่อสัตย์โปร่งใสแล้ว สังคมยังต้องมีธรรมาภิบาล คุณคือรัปชั่นทุกรูปแบบ กฎหมายล้มละลายที่ทันสมัย กฎหมายป้องกันการฟอกเงิน กฎหมายป้องกันการให้ผู้อื่นถือหุ้นแทนอย่างไม่มีความเหมาะสม (Nominee Law) กฎหมายให้การเปิดเผยตัวเลขทางบัญชีของบริษัทต่างๆ อุบัติเหตุทางการเมืองราคาน้ำมันที่ถูกต้องยุติธรรม กฎหมายและองค์กรใช้สิทธิของตนเองของผู้บริโภค เป็นต้น

3) ธรรมรัฐในระดับชาติ ก็คือกระบวนการปฏิสัมพันธ์ (Interactive Process) ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชนโดยทั่วไป โดยเน้นการบริหารแบบร่วมมือกันหรือแบบสื่อสาร 2 ทางระหว่างรัฐบาลประชาชนโดยตรงและฝ่ายสังคม เอกชน องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานรัฐ (NGO) กับการมีส่วนร่วม (Participation) ในการที่จะทำให้การบริหาร

ราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ โปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ การร่วมกันกำหนดนโยบาย (Shared policy making) และการจัดการตัวเอง (Self-management) ของภาคสังคมเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรมมากขึ้น

4. การกิจของuhnธรรมรัฐแห่งชาติ

1) ความร่วมมือระหว่างฝ่าย สถาบัน ระดับต่างๆ จะเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญที่ปลูกเร้าให้กำลังใจแก่ประชาชนไทยในนามวิกฤติ ทั้งยังเป็นการแสดงเจตจำนงของคนไทยที่จะเก็บปัญหาของตัวเองแก่ประเทศ同胞

2) สรุปบทเรียนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ ซึ่งจะดีกว่าให้ภาครัฐบาลที่มีส่วนในการสร้างปัญหา เป็นผู้สรุปบทเรียนแต่ฝ่ายเดียว รวมทั้งเพื่อดึงหน่วยงานตรวจสอบนโยบายรัฐ เดือนภัยเศรษฐกิจล่วงหน้าด้วย

3) ผลักดันให้การบริหารการปกครองของประเทศไทย มีความโปร่งใส ยุติธรรม ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพในทุกๆ ด้าน ซึ่งก็คือการเน้นธรรมรัฐ (Good Governance)

4) ต้องทำให้ประชาชนเข้าใจว่า การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจนี้เป้ายปัญหาเชิงโครงสร้างทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จึงเป็นเรื่องระยะยาว ต้องใช้ความอดทนเสียสละ ไม่ใช่เรื่องที่จะแก้ไขได้โดยไว โดยมาตรการพิเศษหรือบุคคลเพียงไม่กี่คน

5) สร้างองค์ความรู้เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติในระยะยาว อย่างเป็นระบบรอบด้านในทุกๆ มิติ เนื่องจากเป็นยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาระยะยาว “กระแสธรรมรัฐ” จึงไม่ใช่หน้าที่ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจระยะสั้น เช่น ค่าเงินบาท วิกฤติดอกเบี้ย ซึ่งเป็นหน้าที่รัฐบาล แต่อาจให้คำแนะนำได้

6) สถาบันต่างๆ ที่เข้าร่วมจะแสดงบทบาทสร้างสรรค์ต่อสังคม ด้วยการแสดงพันธะประชาคมต่อสาธารณะ (Public Commitment) ว่าตัวเองจะมีส่วนช่วยแก้ไขวิกฤติได้อย่างไร

7) กำหนดแนวทางแก้ปัญหาที่ถูกต้อง นี่คือการพึ่งตนเอง และปฏิรูปตน (Self Reform) ทั้งในเชิงค่านิยมและงานและเงินเพื่อ ของ peng จะเป็นแรงกดดันสำคัญที่สุด ที่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างธรรมรัฐขึ้น ทั้งในระดับชุมชน จังหวัด ภูมิภาค และระดับชาติ

8) กระแสการพัฒนาแบบ กินอยู่พอเพียง ตามแนวพระราชดำรัสหรือกระแสการพัฒนาแบบยั่งยืน จะเป็นอีกกระแสหนึ่งซึ่งผลักดันแนวคิดธรรมรัฐแห่งชาติ เนื่องจากความคิดพัฒนาแบบกระแสหลักได้สร้างปัญหาสภาพแวดล้อม ปัญหาสังคม โรคภัยไข้เจ็บ รวม

ทั้งปัญหาจากวิกฤตินี้อย่างชัดเจน แนวพัฒนาแบบกินอยู่พอดีเพียง จึงนับสันจะเดิบโตเคียงข้างแนวพัฒนาการและลักษณะกิจกรรม

5. ธรรมรัฐแห่งชาติคือยุทธศาสตร์การเพิ่มทุน

ธรรมรัฐแห่งชาติก็คือยุทธศาสตร์การเพิ่มทุนทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมให้กับประเทศไทย ด้วยจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ

1) เพื่อสร้างความมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรมให้กับระบบต่างๆ ของประเทศ เพื่อจุงใจให้เกิดการเพิ่มทุนจากต่างประเทศได้ง่าย

2) ในการสร้างการบริหารที่โปร่งในและความเป็นธรรมของระบบต่างๆ ของประเทศก็เพื่อให้ประเทศมีความเข้มแข็งพอที่จะกำกับ ควบคุมทิศทางของทุนทั้งภายในภายนอกให้เกิดประโยชน์กันส่วนรวมมากที่สุด ทั้งทำให้เกิดความแข็งแกร่งพอที่จะรองรับวิกฤติที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

5.1 ยุทธศาสตร์การเพิ่มทุนทางการเมือง

ถ้าเทียบกับประเทศที่ประสบปัญหาเดียวกัน เช่น อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ มาเลเซีย ถือได้ว่าประเทศไทยได้ผ่านการพัฒนาประชาธิปไตยมาอย่างมีขั้นตอนที่ชัดเจน คือเป็นทุนทางการเมืองที่ทรงคุณค่า โดยเฉพาะการปฏิรูปการเมืองที่ได้ผ่านขั้นตอนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนสำเร็จการเพิ่มทุนทางการเมืองให้ประเทศสามารถทำได้ดังนี้คือ

- (ก) สถานต่อการออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่างๆ ให้สำเร็จโดยเร็ว
- (ข) พระราชบัญญัติ ฯ ให้สำเร็จโดยเร็ว
- (ค) รัฐบาลจริงจังในการปราบปรามคอร์รัชชั่น สะสางความผิดพลาดในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจการเงินที่ผ่านมา
- (ง) แปรเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส ดำเนินการปฏิรูปภาคราชการส่วนต่างๆอย่างจริงจัง

5.2 ยุทธศาสตร์การเพิ่มทุนทางสังคมให้กับประเทศ

ก. ระดมบุคคลที่เป็นที่ยอมรับในคุณธรรม ความสามารถ และจัดเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศให้ร่วมมือกันเข้าร่วม “ธรรมรัฐแห่งชาติ” ให้กว้างขวางที่สุด

อาทิเช่น นายชวน หลีกภัย ในฐานะผู้นำทางการเมือง นายอันนันท์ ปันยารชุน ในฐานะผู้นำทางสังคม และนายแพทย์ประเวศ วงศ์ ในฐานะนักคิดผู้มีคุณธรรม เป็นต้น

ข. ผลักดันให้สถาบันต่างๆ ของประเทศไทยจิตสำนึกเชิงสถาบันในยามวิกฤติชาติเพื่อให้ส่วนของสังคมที่มีความสำคัญยิ่งนี้ได้มี นวัตกรรม (innovation) ในการคลี่คลายแก้ปัญหา

ค. ต้องเร่งรัดฝ่ายกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่างๆ ที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม อาทิเช่น กฎหมายและองค์การเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ องค์กรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กฎหมายและองค์กรที่จะดึงขึ้น ต้องเน้นการมีบทบาทและมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนให้มากที่สุด

5.3 ยุทธศาสตร์การเพิ่มทุนทางค่านิยม วัฒนธรรม

คนไทยจำนวนหนึ่งมองวิกฤตนี้ว่า เป็นสังคมทางเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐกับเอเชียแต่ไม่ว่าจะมองในแง่มุมใด สิ่งที่เอเชียและไทยถูกตะวันตกหยิบยกมาเป็นข้อกล่าวหาว่าเป็นดันเหตุของวิกฤติรั่วนี้ก็คือ วัฒนธรรมการทำธุรกิจโดยเฉพาะสถาบันการเงินของเราราดประสิทธิภาพขาดความโปร่งใส ซึ่งก็เป็นข้ออ่อนของเราริบ

หนทางแก้ไขอันจะเป็นการเพิ่มทุนทางวัฒนธรรมก็คือ การปฏิรูปค่านิยม วัฒนธรรมหลายๆ ด้านของเราร โดยเฉพาะวัฒนธรรมการทำธุรกิจของเราริบ

การเพิ่มทุนทางค่านิยม วัฒนธรรม เราทำได้ดังนี้คือ

(ก) เสริมสร้างค่านิยม อดออม อดทน

(ข) ค่านิยมพึงดูแลเอง

(ค) ส่งเสริมคนไทยให้เป็นผู้บริโภคที่ดี รู้จักความพอเหมาะ รู้จักรักษาในสิทธิในการบริโภคของตน

(ง) เสริมสร้างค่านิยม กินอยู่พอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อในทุกๆ ด้าน

(จ) ส่งเสริมความรับผิดชอบวินัยของผู้คน การตรวจสอบวิจารณ์ซึ่งกันและกัน

(ฉ) ส่งเสริมความรักในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมไทย

(ช) รักษารัฐชาติ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอย่างจริงจัง

(ซ) ส่งเสริมการมีชีวิตอย่างไทย แต่ทำงานแบบฝรั่ง

แนวทางวิเคราะห์การเมืองเชิงปรัชญาในการอธิบายปรากฏการณ์ในสังคมไทย

“ข้าพเจ้ามีความเดิมใจที่จะஸະอໍານາຈັນເປັນຂອງຂ້າພເຈົ້າອຸ່ຽນແຕ່ເດີມໃຫ້ແກ່ ຮາຊະວູຣ ໂດຍທ້ວໄປ ແຕ່ຂ້າພເຈົ້າໄມ່ຍິນຍອມຍກຄໍານາຈທັງຫລາຍຂອງຂ້າພເຈົ້າໃຫ້ແກ່ຜູ້ໄດ້ຄະນະໂດຍ ເພະເພື່ອໃຊ້ອໍານາຈັນໂດຍສິທິຂຳດແລະໂດຍໄມ່ຟ້າງເສີຍອັນແກ່ຈິງຂອງປະຊາວະນູກ”

พระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ 7 ที่ได้ทรงสละราชสมบัติภายหลังที่คณະ ຮາຊະວູຣໄດ້ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบบสมบูรณາณาສີທິරາຊາມາเป็นระบบ ປະຊົບໄດ້ຍ ซึ่งในขณะนັ້ນຄົວເປັນຮູບແບບการปกครองใหม໌ທີ່ທັນສັນຍົກປະຊົບໄດ້ຍ ຂອງໄທຍກ້ວຍໆຢ່າງມາ ມີການຮ່າງຮູ້ຮ່າມນູ່ຢູ່ຂຶ້ນມາຫລາຍລົບນັ້ນ ໂດຍແຕ່ລະນັບດ່າງກົມ່ງໜ່ວງດ້ອງການ ໄທມູບແບບທີ່ດີຂຶ້ນ ອ່າງໄກ້ດາມໃນຮະຍ່າວ່າງເວລາກວ່າ 60 ປີ ທີ່ຜ່ານມາກີເປັນທີ່ພິສູນໄດ້ໃນຮະດັບ ທີ່ນີ້ແລ້ວວ່າຮູບແບບการปกครองທີ່ດີ່ສຸດໃນຍຸດໜີ້ອ່າຈະໃໝ່ໄມ່ໄດ້ກັບອີກຍຸດໜີ້ກີໄດ້ ດັນທີ່ເປັນຜູ້ ບໍລິຫານປະເທດໃນຫຼາຍແຜ່ປົກປະກອງດ່າງກີມີຄວາມເຂົ້ອໃນແນວຄົດວິທີການຂອງຕະເອງ ເຊັ່ນ ໃນຍຸດໜີ້ອ່າຈະ ຈອມພລສຖານີ້ ຮະນະຮັບຕີ້ ມີການໃຊ້ອໍານາຈທີ່ເຮົາກວ່າ “ຕາຕ່ອຕາ ພັນຕ່ອັພັນ” ໂດຍມີຄວາມເຂົ້ອວ່າຈະ ສາມາດປາບປາມໂຈຮູ້ຮ່າຍຫຼືຕັນແຫຼຸດທີ່ກ່ອງໄທເກີດຄວາມໄມ່ສັບໃນສັກມອຍ່າງໄດ້ຜລ ຫຼືອີນຍຸດ ຂອງພລເອກເປັນ ກີມີກາຣອມຂອມໃນຮູບແບບປົກປະກອງຈົນມອງກັນວ່າ ເປັນຮູບແບບຂອງປະຊົບໄດ້ຍຄົງໃນກົດາມ ກີເຂົ້ອກັນໃນຍຸດໜີ້ວ່າ ນ່າຈະເປັນວິທີການທີ່ດີ່ສຸດ ຊົ່ງຈາຈະນໍາວິທີການ ເຫັນນັ້ນມາໃຊ້ກັບສັນຍື່ນໄມ່ໄດ້ກົດາມ

ແມ່ນໃນປັຈບັນກ່ອນທີ່ເຮົາຈະໄດ້ຮູ້ຮ່າມນູ່ຢູ່ລົບນັ້ນປັຈບັນ ເຮົາເຄີຍປະສບປັບປຸງຫາ ວິກຖິດກາຮັນທາງການເມືອງຢ່າງໜັກ ໂດຍເພະນຸມມອງທາງການເມືອງໃນເວັ້ງຂອງກາຮັນສີທິ່ຂາຍ ເສີຍແລະປັບປຸງຫາກາຮັນທຸຈິດຄອຮັບປັ້ນຂອງນັກການເມືອງ ເປັນດັ່ນເຫດຸແລະຜລພວງຂອງສປາວະວິກຖິດັ້ງ ກລ່າວ ດັ່ນນັ້ນກາຮັນທຸຈິດຄອຮັບປັ້ນຂອງສັກມໄທຢູ່ໃຫ້ຜລຈິງຈັງນັ້ນ ຈະຕ້ອງກະທຳການໃຫ້ພາຍໃຈ ດ້ວຍໃປພວ່ມໆ ກັນ ສິ່ງແຮກທີ່ຈຳເປັນດັ່ນທີ່ການປັບປຸງການເອງນັ້ນເອງ ຈຶ່ງເປັນທີ່ມາຂອງການປັບປຸງການເມືອງເພື່ອຕ້ອງການເມືອງທີ່ຂຶ້ນ ເກີດກະບວນກາຮັນທຸຈິດຄອຮັບປັ້ນກາຮັນສີທິ່ຂາຍ ໂດຍວິທີການ ສື່ອປະສົມພັນນີ້ຫລາຍໆ ຮູບແບບທັ້ງໂກຮັດນີ້ ວິທີໍ ແລະສື່ອສິ່ງພິມພົດ່າງໆ ດ້ວຍ ເງື່ອນໄຂທີ່ຈຳກັດ ຖາງດ້ານເວລາ ຈະໄດ້ຮູ້ຮ່າມນູ່ຢູ່ລົບນັ້ນປັຈບັນຊື່ງມີເນື້ອຫາຮົມຄົງ 336 ມາດຮາ ຮວມທັງນັກເພະກາລດ້ວຍ

อย่างไรก็ตาม รูปแบบต่างๆ ที่ดังขึ้นมาซึ่งมีความเชื่อที่ว่าจะทำให้เกิดการปฏิรูปการเมืองลดปัญหาการซื้อขายเสียง หรือการคอร์รัปชันได้หรือไม่จึงเป็นที่จับตามองกันต่อไปว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้หรือไม่ รวมไปถึงแนวทางธรรมรัฐแห่งชาติที่ต้องการรูปแบบการเมืองที่โปร่งใส ชัดเจนยิ่งขึ้น

บทสรุป

การวิเคราะห์การเมืองเชิงปรัชญา [Political Philosophical Approaches]

คือ เรื่องที่ทำการเข้าใจข้อเท็จจริงทางการเมือง มีค่านิยม (Values) ความเชื่อในยุคนั้นสมัยนั้น มาเกี่ยวข้อง สิ่งที่มีการพยายามตอบคำถามว่า รัฐและผู้ปกครองที่ดี ควรเป็นอย่างไร ซึ่งความคิดในเรื่องรัฐที่ดี หรือผู้ปกครองที่ดีในแต่ละยุคแต่ละสมัยต่างก็มีค่านิยมความเชื่อว่าเป็นรูปแบบที่ดีที่สุดในยุคสมัยนั้นๆ ซึ่งอาจจะเหมือนกันหรือไม่เหมือนกันก็ได้ ดังแนวคิดของนักพูดทฤษฎีแต่ละยุคสมัย หรือแนวทางการร่างรัฐธรรมนูญของไทยแต่ละฉบับ รวมไปถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ที่กำลังเป็นความหวังของสังคมไทยในยุคนี้ว่า จะทำมาซึ่งความโปร่งใส ลดปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงและคอร์รัปชันต่างๆ ได้

บรรณานุกรม

สกล นิลวรรณ : ปรัชญาเบื้องด้น , เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 218
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู

วิชัย ตันศิริ : รัฐธรรมนูญประเทศตะวันตกและไทย กรณีศึกษาทางประวัติ
ศาสตร์ และกฎหมาย , สำนักพิมพ์มิชิน

ธีรยุทธ บุญมี : ธรรมาภิบาล [Good Governance] , มจชนสุดสัปดาห์ ฉบับ
ที่ 27 มกราคม 2541 , 3 กุมภาพันธ์ 2541

: รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 , กองพิมพ์
สำนักงานเลขานุการสภาผู้แทนราษฎร